

Ostajan oikeudet kuittidataan Reunaehdoja, toteutusvaihtoehtoja ja suosituksia

LVM

LIIKENNE- JA
VIESTINTÄMINISTERIÖ

LVM
1892-2017

Suomi
Finland
100

Liikenne- ja viestintäministeriön

visio

Hyvinvointia ja kilpailukykyä hyvillä yhteyksillä

toiminta-ajatus

Liikenne- ja viestintäministeriö edistää väestön hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä. Huolehdimme toimivista, turvallisista ja edullisista yhteyksistä.

arvot

Rohkeus

Oikeudenmukaisuus

Yhteistyö

Julkaisun nimi

Ostajan oikeudet kuittidataan. Reunaehtoja, toteutusvaihtoehtoja ja suosituksia

Tekijät

Petteri Günther, Pirjo Ilola, Vuokko Mäkinen, Saara Ryhtä, Antti Soro, Markku Örn

Toimeksiantaja ja asettamispäivämäärä

Liikenne- ja viestintäministeriö, 22.9.2016

Julkaisusarjan nimi ja numero

**Liikenne- ja viestintäministeriön
julkaisu 5/2017**

ISSN (verkkojulkaisu) 1795-4045

ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-243-500-2

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-500-2>

HARE-numero

Asiasanat

eKuitti, oikeudet, ostaja, TALTIO, kuitinantaja, kuitinsaaja, tietosuoja

Yhteyshenkilö

Taru Rastas, LVM

Muut tiedot

Tiivistelmä

Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa velvoittaa antamaan kuitin. TALTIO-hankkeen yksi tavoite on luoda rakenteinen ja koneluettava eKuitti, joka voidaan toimittaa kuitteja tuottavista myyntijärjestelmistä talousjärjestelmiin ilman manuaalisia välivaiheita. Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa mahdollistaa sähköisen kuittitiedon, mutta ei kuitenkaan velvoita sähköisen kuitin eikä rakenteisen kuittitiedon antamiseen.

eKuitin tieto voi tietyissä tilanteissa sisältää myös henkilötietoa, jolloin on huomioitava myös henkilötietolainsäädäntö. Jos eKuitin tiedoista ei ole mahdollista yksilöidä ostajaa, eli tunnistettavaa henkilöä, on eKuitin tieto pelkkää taloustietoa. Uuden tietosuoja-asetuksen 20 artiklan perusteella kuitinsaajalle muodostuu oikeus saada eKuitti koneluettavassa muodossa.

Tämän selvityksen yhteydessä käsitelty lainsäädäntö ei ole esteenä markkinalähtöisille eKuittiratkaisuille. On siis mahdollista lähteä kehittämään erilaisia tapoja välittää rakenteinen eKuitti myyjän järjestelmistä ostajan talousjärjestelmiin, tietyt henkilötietolakiin kirjatut vastuut huomioiden.

Publikation

Köparens rätt till kvittodata. Förbehåll, genomförandalternativ och rekommendationer.

Författare

Petteri Günther, Pirjo Ilola, Vuokko Mäkinen, Saara Ryhtä, Antti Soro, Markku Örn

Tillsatt av och datum

Kommunikationsministeriet, 22.9.2016

Publikationsseriens namn och nummer

**Kommunikationsministeriets
publikationer 5/2017**

ISSN (webbpublikation) 1795-4045

ISBN (webbpublikation) 978-952-243-500-2

 URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-500-2>

HARE-nummer

Ämnesord

eKvitto, rättigheter, köpare, TALTIO, kvittoutfärdare, kvittomottagare, dataskydd

Kontaktperson

Taru Rastas, Kommunikationsministeriet

Rapportens språk

Finska

Övriga uppgifter

Sammandrag

I lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning åläggs näringsidkaren att ge den som köper en vara eller en tjänst ett kvitto på betalningen. Ett av målen i TALTIO, ett projekt för att skapa enhetliga former för ekonomiska data och interoperabilitet mellan olika aktörer, är att ta fram ett strukturerat och maskinläsbart eKvitto. Meningen är att eKvittot ska kunna tas ut från ett försäljningssystem som producerar kvitton och överförs till ett ekonomisystem utan manuella ingrepp. Elektroniska kvittodata möjliggörs genom lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning, men i lagen förpliktas näringsidkaren inte till att ge ett elektroniskt kvitto eller kvittodata i strukturerad form.

Ett eKvitto kan i vissa fall även innehålla personuppgifter, och i så fall ska lagstiftningen om personuppgifter tillämpas. Om uppgifterna i ett eKvitto inte gör det möjligt att identifiera köparen, utgör eKvittot endast ekonomisk information. Med stöd av artikel 20 i den nya allmänna dataskyddsförordningen har kvittomottagaren rätt att få ett eKvitto i maskinläsbar form.

Den lagstiftning som har granskats som en del av denna utredning utgör inget hinder för marknadsbaserade eKvitto-lösningar. Det är således möjligt att utveckla olika sätt för att förmedla ett strukturerat eKvitto från försäljarens system till köparens ekonomisystem med beaktande av vissa skyldigheter i personuppgiftslagen.

Title of publication

Buyers' rights to eInvoice data Ground rules, implementation alternatives and recommendations

Author(s)

Petteri Günther, Pirjo Ilola, Vuokko Mäkinen, Saara Ryhtä, Antti Soro, Markku Örn

Commissioned by, date

Ministry of Transport and Communications, 22 September 2016

Publication series and number

Publications of the Ministry of Transport and Communications 5/2017

ISSN (online) 1795-4045

ISBN (online) 978-952-243-500-2

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-500-2>

Keywords

eInvoice, rights, buyer, TALTIO, invoicer, invoicee, data protection and security

Contact person

Taru Rastas, Ministry of Transport and Communications

Language of the report

Finnish

Other information

Abstract

The Act on the Obligation to Offer a Receipt in Cash Trade obliges the invoicer to provide an invoice. One of the aims of the Taltio project is a structured and machine-readable eInvoice, which can be transferred from sales systems producing invoices to accounting systems without manual data entry. Electronic invoicing data has been made possible via the Act on the Obligation to Offer a Receipt in Cash Trade. However, the Act does not impose any obligation to provide an electronic invoice or an eInvoice in a structured format.

In certain situations, an eInvoice may also contain personal data, whereupon personal data legislation must also be observed. If the buyer, i.e. the person to be identified, cannot be specified on the basis of the eInvoice, it will remain as an accounting detail only. According to section 20 of the new general data protection regulation, the invoicee will have the right to receive the eInvoice in a machine-readable format.

The legislation referred to in this report is not meant as an obstacle to or disqualification of market-based eInvoice solutions. It is therefore possible to devise different ways of delivering eInvoices in a structured format from a seller's system to a buyer's financial system, taking certain responsibilities specified in the Personal Data Act into consideration.

Sisällysluettelo

1.	Ostajan oikeudet rakenteiseen eKuittiin.....	4
1.1	Johdanto	4
2.	Yleistä	4
2.1	TALTIO-hanke	4
2.2	eKuitti-työpaketti.....	5
2.3	Selvityksen taustatiedot.....	5
2.4	Ostajan oikeus saada kuitti.....	6
2.5	Datan omistajuus.....	7
3.	Yleistä tietosuojasta.....	7
3.1	Mitä henkilötiedot ovat?.....	7
3.2	Yleistä henkilötietojen käsittelystä	8
3.3	Tarpeelliset tiedot ja tietojen elinkaari	8
3.4	Tietojen luovutukset.....	9
3.5	Oikeus saada kuittidataa digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa10	
3.6	Tarkastusoikeus vs. oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen.....	12
3.7	Yhteenvedo tietosuojakysymyksistä	13
4.	Kuittidatan tekniset kysymykset	13
4.1	Kuittidata ja laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa	13
4.2	Kuittidataan liittyvät toteutusvaihtoehdot.....	14
4.2.1	eKuitti-toimintamalli	14
4.2.2	eKuitti-toimintamalli: arkistoviite.....	14
4.2.3	eKuitti-toimintamalli: eOsoite	15
5.	Ostajan oikeus rakenteiseen kuittitietoon	16
5.1	Dokumentin tarkoitus.....	16
5.2	eKuitti ympäristössä toimivat tahot ja roolit.....	16
5.3	eKuitin rakenteinen ja standardi muoto.....	16
5.4	TALTIO ja eKuittitoiminta	17
6.	Keskeiset EU-tietosuoja-asetuksen ja henkilötietolain kohdat eKuitti-	
	toiminnassa	17
7.	Toimenpiteet eKuitin toiminnan edistämiseksi	19
8.	eKuitin vaikuttavuus	19
9.	TALTIO eKuitti.....	20
10.	eKuitti-markkina	21
11.	eKuittien tiedon välittäminen.....	21
12.	Lainsäädäntö kuitinantamisvelvollisuudesta.....	22
12.1	Kuittiin vaadittavat tiedot korttimaksusta.....	22
13.	Kuittiprosessi ja vaihtoehtoiset kuittitiedon välitystavat	23
14.	eOsoite.....	23

14.1	eKuitti-tiedon välitys	23
14.2	Kuittitiedon välitys yrityksen järjestelmiin	25
15.	Standardointi	25
15.1	Kuitin tiedot Finvoice muodossa	25
16.	Taltiokuvaus kuitista	25
17.	Johtopäätökset ja suositukset	26

Esipuhe

Digitaalisuuden edistäminen on keskeinen hallitusohjelman tavoite. Ostostapahtumista vuosittain annettavat 1,4 miljardia kuittia mahdollistaisivat taloushallinnon prosessien tehostumista ja palvelukehityksen kautta digitalisaatiota kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, mikäli kuitit olisivat digitaalisia ja rakenteisessa muodossa.

Suomessa on erityisosaamista taloushallinnon digitalisaatiossa. Näitä vahvuuksia hyödyntäen on mahdollista saada aikaan innovaatioita ja palveluja yritysten välisessä sekä yritysten ja kuluttajien välisessä vuorovaikutuksessa, talouden hallinnassa ja kaupankäynnin sujuvoittamisessa.

Ostajan oikeudet kuittidataan -selvityksen tavoitteena on selvittää yksilön oikeuksia sekä organisaatioiden mahdollisuuksia tarjota ostotapahtumien kautta syntyvää kuittidataa digitaalisessa ja rakenteisessa muodossa. Tämä hyödyntäisi digitaalisten talousprosessien, palveluiden ja liiketoiminnan kehittämistä. Selvityksessä on arvioitu juridisia reunaehtoja ja teknisiä vaihtoehtoja kuittidatan digitaalisesti siirrettävälle, yhteen toimivalle ja hyödynnettävälle muodolle ja toimintamalleille. Raportissa esitetään suosituksia toimenpiteiksi, jotta digitaalisen kuittidatan liikkuvuutta eri toimijoiden välillä voidaan edistää.

Suomen Taloushallintoliitto ry on laatinut yhdessä Lexia Asianajotoimisto Oy:n kanssa raportin liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta. TALTIO-hankkeen eKuitti-työryhmä on valmistellut rakenteisessa muodossa annettavan sähköisen kuitin teknisiä vaihtoehtoja.

Selvityksen tekemistä on ohjannut liikenne- ja viestintäministeriö. Selvityksessä esitetyt näkemykset, johtopäätökset ja ehdotukset ovat selvitysten toteuttajien, eivätkä välttämättä sellaisenaan heijasta liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksiä. Selvitys tarjoaa hyödyllisiä ratkaisuja ja kehityspolkua talousdatan hyödyntämisen mahdollisuuksista hyödynnettäväksi osana hallituksen Digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristö-kärkihanketta.

Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 2017

Taru Rastas

Viestintäneuvos

Tietoliiketoimintayksikkö, Tieto-osasto

1. Ostajan oikeudet rakenteiseen eKuittiin

1.1 Johdanto

Suomessa annetaan vuosittain¹ 1,4 miljardia kuittia luotto- ja pankkikorttimaksuista ostotapahtumien tositteena. Kuittien rakenteinen digitalisointi tehostaisi talousprosesseja ja mahdollistaisi palveluinnovaatioita esimerkiksi henkilökohtaiseen taloudenpitoon. Raportissa käsitellään, minkälaisia oikeuksia ostajalla on saada käyttöönsä rakenteisessa muodossa olevaa tietoa ostotapahtumasta, sekä määritellään EU:n tietosuojasetuksen mukaisesti oikeuksia saada kuittidataa digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa. Raportissa esitellään myös käytännön vaihtoehtoja kuittidatan hyödyntämiseksi erityisesti My Datan ja uuden liiketoiminnan kehittämisen mahdollistamiseksi.

Raporttia varten toteutettiin tietosuojaselvitys, jossa käydään läpi keskeisten lakien ja asetusten tuomat mahdollisuudet ja rajoitukset sähköiseen, rakenteiseen kuittiin: eKuittiin. Tietosuojaselvityksessä ei huomioitu erityislainsäädäntöä, joka voi velvoittaa laajemmin huomioimaan kyseiset erityistarpeet.

Tietosuojaselvityksen yhteydessä selvitettiin mahdollisuuksia ja rajoituksia hyödyntää digitaalisaa tietoa ja automaattista kuittien käsittelyä erityisesti yritysten välisessä toiminnassa. Tässä raportissa käydään läpi myös TALTIO-hankkeessa selvitettyjä teknisiä vaihtoehtoja rakenteisen eKuittin toimittamisesta kuitinantajien järjestelmistä kuitin saajan kulunhallinta- ja talousjärjestelmiin.

Selvityksen on tehnyt Suomen Taloushallintoliitto ry yhteistyössä TALTIO-hankkeen ja Lexia Asianajotoimisto Oy - Lexia Attorneys Ltd kanssa.

Selvityksen on tilannut liikenne- ja viestintäministeriö osana hallituksen Digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristön rakentaminen -kärkihankkeen toimia.

2. Yleistä

2.1 TALTIO-hanke

TALTIO-hanke kuuluu liikenne- ja viestintäministeriön kärkihankkeeseen: Digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristö. TALTIO-hankkeen kuvauksen mukaisesti:

TALTIO-hankkeen tavoitteena on saada taloushallinnon informaatio täysin rakenteiseksi ja digitaaliseksi. Sen päälle voidaan rakentaa kattava ja pitkälle automatisoitu yritysten talouden seuranta ja raportointi. Samalla hanke tukee

---

¹ Suomen Pankin maksuliitetilastot 2015

tilitoimistoja työn sisällön muutoksessa, jossa asiantuntijat siirtyvät tallentamistyöstä asiakasyritysten kokonaisvaltaisiksi auttajiksi.²

2.2 eKuitti-työpaketti

TALTIO-hankkeeseen liittyvän eKuitti-työpaketin kuvauksen mukaisesti:

TALTIO-hankkeessa luodaan yhtenäinen standardi muoto rakenteiselle taloustiedolle, jota ovat mm. tiliotteet, verkkolaskut ja sähköinen kuittitieto (eKuitti). Rakenteisessa muodossa olevaa taloustietoa voidaan suoraan hyödyntää eri järjestelmissä ja standardi tietuekuvaus mahdollistaa helpot integraatiot taloushallintojärjestelmien ja -ohjelmistojen välillä. Lähtökohtana on tietokantojen avoimet rajapinnat, avoin ekosysteemi.³

Tavoitteena on siis yhteiset standardit sisältävä tietomalli rakenteiselle taloustiedolle, jota hyödyntäen toteutetaan myös eKuitti.

2.3 Selvityksen taustatiedot

Tämän selvityksen toimeksiannon yhteydessä saatujen taustatietojen mukaisesti eKuitti-työpaketissa on tarkoitus (1) muodostaa kokonaiskuva siitä, millaisia oikeuksia ostajalla on saada ostotapahtumasta tietoa rakenteisessa muodossa käyttöönsä, (2) määritellä EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisesti oikeuksia saada kuittidataa digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa sekä (3) hahmottaa millaisia käytännön vaihtoehtoja kuittidatan hyödyntämiseksi voi syntyä oikeuksien selkeyttämisen myötä, erityisesti My Datan ja uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi. eKuitti-työpaketin tavoitteisiin liittyen tässä selvityksessä kartoitetaan ja selkeytetään saadun toimeksiannon mukaisesti seuraavia kysymyksiä tietosuojan näkökulmasta:

- *Miten ostajan oikeuksia ostosdataansa tulee selkeyttää ottaen huomioon EU:n tietosuoja-asetuksen?*
- *Miten oikeus dataan digitaalisessa muodossa määritellään ostosdatan osalta ja millaisia yhteentoimivia ratkaisuja käytännössä ostosdatan rakenteellistamiseen tarvitaan?*
- *Millaisilla ratkaisuilla ja tavoilla oikeus siirtää itseä koskevaa ostosdataa voi toteutua?*
- *Millaisia vaatimuksia on ostosdatan tietosisällölle asetettava, jotta varmistetaan datan siirrettävyys ja yhteentoimivuus?*
- *Miten ostosdatan rakenteellistaminen vaikuttaa datan käytettävyyteen ja millaisia palveluita ja liiketoimintaa se voi edistää?*

---

² Taltio, <http://taltio.net/hanke>.

³ Taltio, <http://taltio.net/hanke>.

Edellä todettu kysymyksenasettelu ja rajaus huomioiden, raporttia varten tuotetussa tietosuojaselvityksessä käsitellään tulkintaa koskien ostajan oikeutta ostotapahtuman yhteydessä tuotettavaan kuittidataan, datan 'omistajuutta', sekä sitä, milloin ostajalla on oikeus saada ostotapahtuman tietoa käyttöönsä *rakenteisessa muodossa*.

Selvityksen toimeksiannon yhteydessä saatujen taustatietojen mukaisesti TALTIO-hankkeen eKuitti-työpakettiin liittyen selvitetään kahden erilaisen toimintamallin toteutusta:

- *arkistointiviitteeseen perustuva malli*
- *malli, jossa eKuitti-osoitteen toimittaminen tapahtuu ostotapahtuman yhteydessä.*

Lisäksi todetaan, että tässä selvityksessä pääpaino on tietojen käsittelyssä yritysten välisissä suhteissa. Tällöinkin on huomioitava henkilötietolainsäädännön vaatimukset käsiteltäessä tietoja, joista yksittäinen henkilö on tunnistettavissa. Näitä seikkoja harkittaessa keskeisessä asemassa on transaktion tehnyt henkilö, jonka henkilötietoja tulee suojata henkilötietolainsäädännön vaatimukset ja rajoitukset huomioiden.

Henkilötiedot mahdollistavat luonnollisen henkilön tunnistamisen. Mikäli tiedoista voidaan tunnistaa vain yritys, kyseessä eivät tällöin lähtökohtaisesti ole henkilötiedot.

Tässä selvityksessä lähtökohtana on myös sähköinen maksaminen. Kaupan kassajärjestelmästä saatava kuittitieto yhdistettynä ostajan tietoihin johtaa henkilötietojen käsittelyyn, jolloin henkilötietolainsäädännön vaatimukset ja rajoitukset tulee eri toteutuksissa huomioida tietojen luovutusten ja muun käsittelyn suunnittelussa, jotta toteutus vastaa sekä nykyisiä että tulevasta EU:n henkilötietoasetuksesta johtuvia vaatimuksia.

Selvityksen kohteena on erityisesti yhteisöjen väliset transaktiot, joissa yhteisön (kuten yritys) lukuun toimivat henkilöt suorittavat ostoksia esim. yhtiön maksukorttia käyttäen, ja jolloin tavoitteena on saada näitä transaktioita koskeva taloustieto rakenteisessa muodossa (eKuitti) kyseisen yhteisön ja mahdollisten muiden arvoketjussa toimivien tahojen (kuten kuittipalvelun tuottajan) toiminnassa hyödynnettäväksi. Tätä tarkoitusta varten tulee tunnistaa transaktion yhteydessä syntyvä kuittitieto (ml. sen sisältö) ja tähän mahdollisesti sisältyvät henkilötiedot, millä perusteella ja mihin tarkoitukseen kuitinantajalla on oikeus niitä käsitellä, sekä kuinka ne voidaan luovuttaa muiden arvoketjussa toimivien tahojen (kuten ostajan edustaman yhteisön ja kuittipalvelun tuottajan) toiminnassa hyödynnettäväksi.

2.4 Ostajan oikeus saada kuitti

Selvityksen toimeksiannon yhteydessä saatujen taustatietojen mukainen kysymyksenasettelu linkittyy tietosuojaan. Kysymyksenasettelussa painopiste on tietosuojalainsäädännön, erityisesti EU:n tietosuojasetuksen (2016/679) ja henkilötietolain (523/1999) mukaisissa oikeuksissa henkilötietoihin. Tässä yhteydessä käsitellään myös sitä, millä tavoin tietosuojasetus mahdollisesti vaikuttaa ostajan oikeuteen saada kuittidataa digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa.

Ostajalla on oikeus saada kuitti ostotapahtuman yhteydessä. Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa (658/2013) velvoittaa myyjän antamaan kuitin ostajalle. Kuitintarjoamisvelvollisuutta koskevan lain mukaan myyjä voi tarjota kuitin myös *sähköisesti*. Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa ei kuitenkaan edellytä sähköisen kuitin antamista nimenomaan *rakenteisessa muodossa*.

Arvioitaessa ostajan oikeutta saada kuitti ”digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa”, asia linkittyy tietosuojaan, eli millä tavalla EU:n tietosuoja-asetus mahdollisesti vaikuttaa ostajan oikeuteen saada kuitti *rakenteisessa* muodossa. Tietosuojan kannalta oikeus saada tiedot digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa, *rakenteisessa* muodossa, käyttöönsä viittaa EU:n tietosuoja-asetuksen 20 artiklaan (Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen). Tässä tietosuojaselvityksessä käsitellään erityisesti kyseisen artiklan soveltuvuutta ostajan oikeuteen saada kuittidataa kuitin antajalta digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa sekä mahdollisia vaihtoehtoisia perusteita tälle.

2.5 Datan omistajuus

Asiakasdatan yhteydessä puhutaan usein 'datan omistajuudesta'. Omistaminen käsitteenä kytkeytyy oikeuteen määrätä esimerkiksi esineestä. Erilaiset immateriaalioikeudet, kuten tekijänoikeus, antavat myös omistusoikeutta vastaavantyyppisen yksinoikeudensuojan kohteeseen. Tässä yhteydessä on tosin huomioitava, ettei 'dataan' itsessään kohdistu omistusoikeutta, vaan datan 'omistajuus' tulee hahmottaa datan hallinnointiin liittyvänä prosessina, jossa datan käyttöä, taikka pääsyä dataan, hallinnoidaan esimerkiksi sopimuksella. Tällöin datan omistajuus ymmärrettäisiin toiminnallisena käsitteenä, tarkoittaen lähtökohtaisesti datan käyttöoikeuksien määrittämistä ja hallinnointia eri toimijoiden välisissä suhteissa ja tilanteissa, huomioiden datan hyödynnettävyyttä koskevat rajoitukset.

Datan hallinnointiin liittyvät prosessit kytkeytyvät siihen, että dataan voi kohdistua eri tyyppisiä oikeuksia sen luonteesta riippuen: itse data voi olla esimerkiksi henkilötietoa (kuten henkilön nimi ja yhteystiedot), liikesalaisuus (kuten yrityksen liikepaikkakohtaiset myyntivolyymit) tai siihen voi kohdistua tietokantasuoja tai muu vastaava oikeus. Silloin kun data koskee yksittäistä, tunnistettavaa henkilöä, kyseessä voi olla henkilötieto. Nämä eri tyyppiset oikeudet voivat rajoittaa datan hyödynnettävyyttä.

Esimerkiksi ostotapahtuman yhteydessä tuotettavan kuittidatan omistajuus onkin ymmärrettävissä *toiminnallisena* käsitteenä, joka määrittää dataan kohdistuvia oikeuksia eri toimijoiden välillä, kuten datan käyttöä taikka pääsyä dataan. Tällöin on ensinnäkin tunnistettava dataan mahdollisesti kohdistuvat eri tyyppiset oikeudet ja määriteltävä datan käytettävyys toimijoiden välisissä suhteissa ja tilanteissa huomioiden datan hyödynnettävyyttä koskevat rajoitukset.

3. Yleistä tietosuojasta

3.1 Mitä henkilötiedot ovat?

Henkilötiedot ovat tietoja, jotka mahdollistavat luonnollisen henkilön tunnistamisen suoraan tai välillisesti yhdistettynä muihin tietoihin. Henkilötietoja voivat olla esimerkiksi nimi, sähköpostiosoite, puhelinnumero tai osoite. Henkilön tunnistamisen suoraan mahdollistava tieto on esimerkiksi nimi, josta itsestään yksittäinen henkilö on tunnistettavissa; henkilön tunnistamisen välillisesti mahdollistava tieto taas on esimerkiksi IP-osoite, joka mahdollistaa liittymän tilaajan tunnistamisen yhdistettynä operaattorilta saataviin muihin tietoihin. Mikäli yritys kerää henkilötietoja toimintaansa varten esimerkiksi asiakasrekisteriinsä, kyseiset tiedot muodostavat tällöin henkilörekisterin. Mikäli yrityksellä on myös oikeus määrätä tietojen käytöstä, yrityksestä tulee tällöin rekisterinpitäjä.

Tässä yhteydessä ei käsitellä kuittitietoon mahdollisesti liittyviä arkaluontoisia henkilötietoja ja niiden käsittelyyn liittyviä erityiskysymyksiä.

3.2 Yleistä henkilötietojen käsittelystä

Mikäli kuittitiedoista voidaan tunnistaa vain yritys, kyseessä ei tällöin lähtökohtaisesti ole henkilötieto. Kuittitieto sinänsä ei tyypillisesti ole henkilötietoa. Käsiteltäessä tietoja, joista yksittäinen henkilö on tunnistettavissa, on aina huomioitava henkilötietolainsäädännön vaatimukset. Henkilötietojen käsittelyyn sisältyvät muun muassa henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, käyttö, siirtäminen, luovuttaminen, yhdistäminen jne.

Pääsääntöisenä käsittelyn perusteena henkilötietojen käsittelyssä on henkilötietolain mukainen niin sanottu asiallisen yhteyden vaatimus. Se tarkoittaa, että rekisteröity on esimerkiksi asiakassuhteessa rekisterinpitäjään. Tietyissä tilanteissa henkilötietojen käsittely edellyttää rekisteröidyn antamaa suostumusta, joka tarkoittaa henkilön antamaa vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista hyväksyntää henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietolain mukaisen käsittelyn oikeuttavan perusteen olemassaolo on aina edellytys henkilötietojen käsittelylle. Sen puuttuessa, tai mikäli henkilötiedot on saatu oikeudettomasti, henkilötietolainsäädännön vaatimukset eivät täyty, eikä myöskään henkilötietojen käsittely ole tällöin sallittua.

Henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjän tulee suunnitella henkilötietojen käsittely etukäteen, ja käsittelyn tulee olla toiminnan kannalta asianmukaista. Rekisterinpitäjä saa käyttää henkilötietoja vain siihen tarkoitukseen, jota varten se on ilmoittanut niitä käyttävänsä, eikä saa myöskään lähtökohtaisesti luovuttaa niitä toiseen käyttötarkoitukseen.

Tarpeellisuusvaatimuksen mukaisesti kerättävien tietojen tulee olla tarpeellisia käsittelyn tarkoitus huomioon ottaen. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta johtuu, että kerättyjä, rekisterissä olevia henkilötietoja saa käyttää vain ennalta määriteltyä henkilötietojen käsittelyn tarkoitusta varten. Käsittelyn tarkoituksiin voi kuulua esimerkiksi asiakassuhteen ylläpito, yhteydenpidon mahdollistaminen sekä markkinointi. Henkilötietolaki ei sinänsä määritä mitä tietoja yritys voi kerätä määritellyn käyttötarkoituksen toteuttamiseksi, mutta henkilötietolain mukainen tarpeellisuusvaatimus on lähtökohtana tulkinnassa. Tarpeellisuusvaatimuksen noudattaminen edellyttää, että tietojen tulee olla tarpeellisia suunnitellun käyttötarkoituksen toteuttamiseksi, esimerkiksi markkinointia tai asiakassuhteen hoitamista varten.

Rekisterinpitäjä on aina velvollinen noudattamaan henkilötietolainsäädännön vaatimuksia ja huolellisuutta käsitellessään henkilötietoja sekä pyrkimään turvaamaan rekisteröityjen yksityisyyden suojaa, esimerkiksi käyttämällä teknisiä ja organisatorisia toimia, joilla pyritään suojaamaan tietoja sekä muun muassa estämään ulkopuolisten pääsy tietoihin.

3.3 Tarpeelliset tiedot ja tietojen elinkaari

Tarpeellisuusvaatimuksen noudattamisella tavalla henkilötietorekisterissä on sallittua säilyttää ainoastaan sellaisia henkilötietoja, jotka ovat tarpeellisia rekisterinpitäjän toiminnan kannalta, käsittelyn tarkoitus huomioiden. Tarpeellisuusvaatimuksen noudattamiseksi on tärkeää huomioida, millaisia henkilötietoja voidaan perustellusti pitää tarkoituksenmukaisina käsittelyn tarkoituksen toteuttamisen näkökulmasta, samoin kuin mihin ja millä edellytyksillä henkilötietoja voi luovuttaa edelleen kolmansille osapuolille.

Tarpeettomat tiedot – tarvittaessa koko rekisteri – tulee hävittää, kun tietoja ei enää tarvita käsittelyn tarkoituksen toteuttamiseksi tai mikäli rekisteröidyllä – ja siten kyseistä henkilöä koskevilla henkilötiedoilla – ei ole enää riittävää yhteyttä rekisterinpitäjään. Henkilötietojen käsittely edellyttää aina käsittelyn suunnittelua, johon liittyy myös tiedon elinkaaren suunnittelu, eli kuinka kauan henkilötietorekisterissä on sallittua säilyttää henkilötietoja. Tietojen säilyttäminen voi olla tarpeen esimerkiksi asiakassuhteen hoitamista varten, mutta myös erilaisten lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi: esimerkiksi kirjanpitoaineiston säilyttämisestä on säädetty kirjanpito-laissa. Eri tilanteissa on aina huomioitava vaatimukset säilytettävälle tietosisällölle: mikä ei ole tarpeellista ja mitä toisaalta tulee säilyttää.

Tähän liittyy myös EU:n tietosuojasetuksen mukainen niin sanottu 'oikeus tulla unohdetuksi'. Tällä tarkoitetaan sitä, että mikäli rekisteröity henkilö ei halua rekisterinpitäjän enää käsittelevän hänen tietojaan, rekisterinpitäjä on velvollinen poistamaan tiedot, paitsi jos rekisterinpitäjällä on jokin laillinen peruste säilyttää ne, kuten sopimuksen täyttämiseksi tai lakisääteisen velvollisuuden perusteella. Henkilötietojen hävittämisen vaihtoehto on niiden anonymisointi siten, ettei yksittäistä henkilöä voi enää tunnistaa niistä. Anonymisoituja tietoja on mahdollista käyttää liiketoiminnan tarpeisiin.

3.4 Tietojen luovutukset

Henkilötietojen *luovuttaminen* ja ulkoistettu *käsittely* esimerkiksi palvelusopimuksen perusteella tulee erottaa toisistaan. Luovuttaminen tarkoittaa tilannetta, jossa rekisterinpitäjä luovuttaa kolmannelle taholle henkilötietoja omasta, esimerkiksi asiakasrekisteristään, jonka käytöstä kyseisellä taholla on oikeus rekisterinpitäjänä määrätä. Tässä tilanteessa luovutettavat henkilötiedot vastaanottavasta kolmannelle tahosta tulee rekisterinpitäjä luovutettujen tietojen osalta. Mikäli taas kolmas taho vain käsittelee ulkoistettuna palveluntarjoajana esimerkiksi asiakasrekisteriin tallennettuja tietoja, tällöin kyse ei ole henkilötietojen luovutuksesta, kun käsittelyn ulkoistavalla rekisterinpitäjällä on edelleen oikeus määrätä kyseisen rekisterin käytöstä.

Henkilötietoja on mahdollista luovuttaa kolmansille tahoille henkilötietolain mukaisilla rajoituksilla. Tällöin luovuttavan tahon tulee huomioida henkilötietolain mukaiset velvoitteet koskien muun muassa henkilötietojen käsittelyyn liittyvää informointia. Henkilötietojen säännönmukaisista luovutuksista tulee informoida rekisteriselosteessa.

Mikäli henkilötietoja käsitellään esimerkiksi asiakassuhteen perusteella, ja rekisterinpitäjän on tarkoitus luovuttaa niitä edelleen esimerkiksi yhteistyökumppaneilleen tai muille kolmansille tahoille, tietojen luovuttamisen tulee olla tavanomainen osa kyseessä olevaa toimintaa. Tarkoituksen, jota varten henkilötiedot luovutetaan, tulee myös olla yhteensopiva tietojen alkuperäisen asiakasrekisterille määritellyn käyttötarkoituksen kanssa, kuten asiakassuhteen hoitaminen. Lisäksi rekisteröidyn on voitava olettaa tietävän tällaisesta henkilötietojen luovuttamisesta. Tulee siis huomioida, että mikäli henkilötietojen luovutuksen ei voida katsoa kuuluvan tavanomaisena osana harjoitettavaan toimintaan, tietoja ei voi luovuttaa. Henkilötietoja ei voi käyttötarkoituksidonnaisuuden vastaisesti luovuttaa käytettäväksi muuta, kuin niille määriteltyä käyttötarkoitusta vastaavaa tarkoitusta varten.

Yksiselitteisin tilanne tietojen edelleenluovuttamista ajatellen on, että rekisteröity on antanut suostumuksensa häntä koskevien henkilötietojen luovuttamiseen. Mikäli henkilötietojen käsittelyn peruste on esimerkiksi asiakassuhde, henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa edelleen kolmansille tahoille edellyttäen, että *yhteysvaatimus* säilyy. Asiakastietoja voisi esimerkiksi luovuttaa hänen ostoksensa toimittavalle kuljetusliikkeelle.

3.5 Oikeus saada kuittidataa digitaalisessa ja siirrettävissä olevassa muodossa

EU:n tietosuoja-asetuksen 20 artiklan (Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen) mukainen oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen tuottaa tietyissä tilanteissa rekisteröidyille oikeuden saada häntä koskevat henkilötiedot rekisterinpitäjältä koneellisesti luettavassa muodossa, minkä on tarkoitus mahdollistaa niiden siirrettävyys ja jatkohyödynnettävyys. Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen on myös keskeisessä asemassa ns. My Data -mallissa. Henkilötietolaki ei sisällä vastaavaa oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen. My Data -mallissa on erona perinteiseen rekisterinpitäjakeskeiseen ajatteluun verrattuna se, että keskiössä on yksilö, rekisteröity henkilö.⁴ Ja EU:n tietosuoja-asetuksen 20 artikla heijastaa tätä ajattelua:

”1. Rekisteröidyllä on oikeus saada häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on toimittanut rekisterinpitäjälle, jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää kyseiset tiedot toiselle rekisterinpitäjälle sen rekisterinpitäjän estämättä, jolle henkilötiedot on toimitettu, jos

a) käsittely perustuu suostumukseen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 9 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla tai sopimukseen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla; ja

b) käsittely suoritetaan automaattisesti.

2. Kun rekisteröity käyttää 1 kohdan mukaista oikeuttaan siirtää tiedot järjestelmästä toiseen, hänellä on oikeus saada henkilötiedot siirrettyä suoraan rekisterinpitäjältä toiselle, jos se on teknisesti mahdollista.

3. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetun oikeuden käyttäminen ei kuitenkaan saa rajoittaa 17 artiklan soveltamista. Tätä oikeutta ei sovelleta käsittelyyn, joka on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämistä varten.

4. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu oikeus ei saa vaikuttaa haitallisesti muiden oikeuksiin ja vapauksiin.”

Kyseinen tietosuoja-asetuksen 20 artiklan mukainen ”oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen” on soveltamisalaltaan rajattu ja kattaa rekisteröityä koskevat henkilötiedot, jotka hän on toimittanut rekisterinpitäjälle. Kuittipalvelun tuottajalle toimitettujen tietojen osalta tämä vaatimus täyttynee, mutta kuitinantajan tarjoamaan kuittitietoon ’oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen’ soveltuisi vain hyvin rajatuissa tapauksissa.

Ei liene aina perusteita katsoa, että transaktion yhteydessä kassajärjestelmään maksutapahtuman yhteydessä tuotettu kuittitieto olisi sellaista henkilötietoa, joka olisi 20 artiklan soveltamisalan piirissä. Kuitintarjoamisvelvollisuutta koskevan lain mukaan elinkeinonharjoittajan on tarjottava käteisellä rahalla tai maksukortilla maksettaessa

---

⁴ Ks. My Data – A Nordic Model for human-centered personal data management and processing, <https://www.lvm.fi/-/mydata-a-nordic-model-for-human-centered-personal-data-management-and-processing-860616>.

asiakkaalle kuittia. Käteisellä maksaessaan ostaja pysyy lähtökohtaisesti anonyyminä, mutta maksukortilla, esimerkiksi pankki- tai luottokortilla tehtävien transaktioiden yhteydessä maksutapahtuma voi kytkeytyä maksuvälineenä käytettävän pankki- tai luottokortin kautta tunnistettavaan henkilöön. Korttietojen osalta on huomioitava, ettei kirjanpitolaki vaadi säilyttämään korttimaksutositteita, joten tapahtuma-aineisto ei välttämättä sisällä maksukortin tietoja, ja laissa kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa (4§) on määritelty kuitin vähimmäistiedot, kuten myyjän nimi, yhteystiedot ja y-tunnus, jotka eivät sinänsä ole henkilötietoa.

EU:n tietosuojaviranomaisten ns. WP29-työryhmä on ohjeistanut 20 artiklan sisällön käytännön tulkintaa sen osalta, milloin rekisteröidyn 'oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen' soveltuu, eli milloin kyseessä ovat rekisteröityä koskevat henkilötiedot, jotka hän on toimittanut rekisterinpitäjälle.⁵ Työryhmän tulkinnan lähtökohtana on ollut, ettei rekisteröityä koskevia henkilötietoja tule tulkita suppeasti (kyseessä voisi olla esim. henkilön puheluhistoria), ja että henkilötiedot, jotka rekisteröity on toimittanut rekisterinpitäjälle, voivat olla esim. rekisteröidyn toimintaa kuvaavia tietoja.⁶ Kyseinen *on toimittanut* -edellytys viittaa sanamuotonsa mukaisesti rekisteröidyn henkilön aktiiviseen toimintaan, mutta työryhmän tulkinnan mukaan sen merkitys voi ulottua esim. palvelun käyttöä kuvaavaan tietoon. Oikeuden merkityksen lopullinen varmistuminen edellyttäne viime kädessä EU-tuomioistuimen tulkintakannanottoa.

Lisäksi tulee huomioida, että kauppojen kanta-asiakaskorttijärjestelmien perusteella voidaan myös tunnistaa asiakas kanta-asiakaskortin perusteella. Siltä osin, kun transaktioista tallennettavat tiedot kytkeytyvät kanta-asiakasjärjestelmien tietoihin, ja ovat henkilötietoa, tilannetta voidaan arvioida kanta-asiakasjärjestelmään tallennettuja tietoja koskien. Näihin voi sisältyä tietoa tehdyistä ostoksista, mukana lukien kuittitietoa. Esimerkiksi vähittäiskaupan alalla ostajille on pyritty antamaan kattavampi näkyvyys ostodataansa.

Pelkkä laissa kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa (4§) määritellyt kuitin vähimmäistiedot sisältävä tosineaineisto, joka ei mahdollista yksittäisen henkilön tunnistamista kuititiedosta, ei myöskään ole lähtökohtaisesti henkilötietoa. Tarkoituksena on tyypillisesti tällöin käsitellä kassajärjestelmän tuottamaa tietoa kirjanpitolain edellyttämän, liiketapahtuman kuvaavan kirjanpitoaineiston tuottamiseksi. Näin ollen tietosuoja-asetuksen 20 artiklan mukainen oikeus ei perusta kuitinsaajalle kattavasti oikeutta saada kuitinantajalta ostotapahtuman kuittidataa käyttöönsä rakenteisessa muodossa. Lisäksi, 20 artiklan mukainen oikeus tulee erottaa 15 artiklan mukaisesta oikeudesta "saada pääsy tietoihin", jonka mukaan "rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, että häntä koskevia henkilötietoja käsitellään, tai että niitä ei käsitellä, ja jos näitä henkilötietoja käsitellään, oikeus saada pääsy henkilötietoihin sekä seuraavat [15 artiklassa yksilöidyt tiedot mm. käsittelyn tarkoituksesta ja käsiteltävistä tietotyypeistä] tiedot." EU:n tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen oikeus saada pääsy tietoihin vastaa asiallisesti henkilötietolain 26 §:n mukaista tarkastusoikeutta.

Henkilön oikeus saada palveluntarjoajalta häntä koskevat tiedot *rakenteisessa* muodossa linkittyy nimenomaisesti EU:n tietosuoja-asetuksen 20 artiklan (Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen) mukaiseen oikeuteen saada tietyt tiedot "jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa". Mutta oikeus saada tiedot rakenteisessa muodossa ei koske erityisesti kuittidataa, vaikkakin myös kuittidata voi olla ko. oikeuden

---

⁵ Guidelines on the right to data portability (13. joulukuuta 2016), http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-51/wp242_en_40852.pdf.

⁶ Guidelines on the right to data portability, s. 7-9.

piirissä 20 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa (esim. mikäli henkilö tallentaa kuittidatansa sen mahdollistavaan palveluun).

EU:n tietosuoja-asetuksen 20 artiklan mukainen oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen liittyy myös uusiin tapoihin hahmottaa henkilöiden ja heidän henkilötietojen hyödyntävien tahojen välisiä suhteita. Siinä vaiheessa, kun selvitetään luonnollisen henkilön tekemää ostotapahtumaa ja kuittitietoa, tulee huomioida myös edellä puhuttu My Data -malli. Koska tässä selvityksessä pääpaino on tietojen käsittelyssä yritysten välisissä suhteissa, niin tässä yhteydessä ei käsitellä henkilötietojen käsittelyä yksilöiden näkökulmasta.

Lisäksi tulee huomioida, että My Data on käsitteenä laajempi kuin henkilötiedot: kaikki My Data ei välttämättä ole henkilötietoja, vaan saattaa olla henkilön jotain muuta tietoa, jota ei kuitenkaan katsota henkilötiedoksi. Tähän liittyen Euroopan tietosuojavaltuutettu (EDPS) on julkaissut 20. lokakuuta 2016 lausunnon henkilötietojen hallinnointijärjestelmistä (personal information management systems).⁷ Edellä tarkoitettujen henkilötietojen hallinnointijärjestelmät liittyvät myös alla kuvattuihin kuittipalvelun tuottajiin ja niiden toimintaan kuitinsaajien keskittäessä oman kuittidatansa vastaanottamisen kyseisille toimijoille.

3.6 Tarkastusoikeus vs. oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

Edellä todetusti tietosuoja-asetuksen mukainen oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen ja rekisteröidyn tarkastusoikeus tulee erottaa toisistaan: tarkastusoikeus tarkoittaa, että rekisteröidyillä on aina oikeus tarkistaa henkilörekisteristä itseään koskevat tiedot. Samoin rekisteröidyillä on aina oikeus saada itseään koskeva tieto korjatuksi tai poistetuksi henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla, eli rekisterinpitäjän tulee oikaista, poistaa tai täydentää rekisterissään olevat sellaiset henkilötiedot, jotka ovat virheellisiä, tarpeettomia, puutteellisia taikka vanhentuneita käsittelyn tarkoitus huomioiden.

Tietosuoja-asetuksen 15 artikla käsittelee rekisteröidyn tarkastusoikeutta. 15(3) artiklan mukaan rekisteröidyillä on tietyissä tilanteissa oikeus saada sähköisesti jäljennös käsiteltävistä henkilötiedoista:

”Rekisterinpitäjän on toimitettava jäljennös käsiteltävistä henkilötiedoista. Jos rekisteröity pyytää useampia jäljennöksiä, rekisterinpitäjä voi periä niistä hallinnollisiin kustannuksiin perustuvan kohtuullisen maksun. Jos rekisteröity esittää pyynnön sähköisesti, tiedot on toimitettava yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa, paitsi jos rekisteröity toisin pyytää.”

Edellä todetusti rekisteröidyillä on aina oikeus tarkastaa henkilörekisteristä itseään koskevat tiedot, ja tietyissä tilanteissa tiedot on toimitettava *sähköisessä muodossa*. Tässä ei kuitenkaan veloiteta rekisterinpitäjää toimittamaan tietoja *rakenteisessa* muodossa vaan *”yleisesti käytetyssä”* sähköisessä muodossa. Erotuksena 20 artiklan mukaiseen ”oikeuteen siirtää tiedot järjestelmästä toiseen” 15 artiklan tavoitteena on turvata se, että henkilöt saavat

---

⁷ Opinion 9/2016. EDPS Opinion on Personal Information Management Systems. Towards more user empowerment in managing and processing personal data (20. lokakuuta 2016), https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2016/16-10-20_PIMS_opinion_EN.pdf.

tiedon käsittelee rekisterinpitäjä heidän henkilötietojaan, ja jos käsittelee, niin mitä ja millä tavoin. Artiklan tavoitteena ei siis varsinaisesti ole edistää tietojen jatkohyödynnettävyyttä.

3.7 Yhteenveto tietosuojakysymyksistä

- TALTIO-hankkeeseen liittyy eKuitti-työpaketti, jonka tavoitteena on saada aikaan sähköinen kuittitieto (eKuitti).
- eKuitin on tarkoitus olla rakenteista ja standardimuodossa olevaa taloustietoa, jota voidaan suoraan hyödyntää eri järjestelmissä.
- Tässä selvityksessä pääpaino on tietojen käsittelyssä yritysten välisissä suhteissa, mihin liittyen tarkastellaan henkilötietolainsäädännön roolia sähköisen ja rakenteisen kuittitiedon saatavuuden mahdollistamisessa.
- Tässä selvityksessä tulkitaan tietosuojan näkökulmasta ostajan oikeutta ostotapahtuman yhteydessä tuotettavaan kuittitietoon, datan 'omistajuutta', sekä sitä, onko ostajalla oikeus saada ostotapahtuman tietoa käyttöönsä rakenteisessa muodossa.
- Ostajalla on oikeus saada kuitti. Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa (658/2013) velvoittaa antamaan kuitin ja mahdollistaa sen, että 4 §:n mukaisesti kuitti voidaan tarjota myös sähköisesti.
- Datan 'omistajuus' on monitahoinen kysymys. Dataan sinänsä ei kohdistu omistusoikeutta ja omistajuus on tässä yhteydessä ymmärrettävissä lähtökohtaisesti käyttöoikeuksina dataan.
- Kuittitieto ei tyypillisesti ole henkilötietoa, mutta voi myös olla henkilötietoa, jolloin siihen sovelletaan henkilötietolainsäädäntöä. Tällöinkin tietosuoja-asetuksen 20 artiklan mukainen 'oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen' soveltuisi vain hyvin rajatuissa tapauksissa.
- Kuitti voidaan tarjota myös sähköisesti, mutta kuittitiedon saatavuutta rakenteisessa muodossa ei ole tällä hetkellä edellytetty lainsäädännössä. Siltä osin kuin kuittitieto on henkilötietoa, myöskään henkilötietolainsäädäntö ei lähtökohtaisesti edellytä, että kuitinantaja tarjoaisi sähköisen kuitin rakenteisessa muodossa.
- Tarkasteltu lainsäädäntö ei estä sähköisen kuitin tarjoamista rakenteisessa muodossa. On mahdollista esimerkiksi kehittää markkinalähtöisiä ratkaisuja ostotapahtumaan liittyvän kuittidatan tarjoamiseksi kuitinsaajalle sähköisessä ja rakenteisessa muodossa.

4. Kuittidatan tekniset kysymykset

4.1 Kuittidata ja laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa

Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa (658/2013) mahdollistaa sen, että 4 §:n mukaisesti kuitti voidaan tarjota myös sähköisesti. Kuitissa on oltava seuraavat tiedot:

- *elinkeinonharjoittajan nimi, yhteystiedot ja y-tunnus;*
- *kuitin antamispäivä;*

- *kuitin tunnistenumero tai muu yksilöivä tieto;*
- *myytyjen tavaroiden määrä ja laji sekä palvelujen laji;*
- *tavaroista tai palveluista suoritettu maksu ja suoritettavan arvonlisäveron määrä verokannoittain taikka arvonlisäveron peruste verokannoittain.*

Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa määrittää sen, mitä kuittiin edellä mainitun 4 §:n mukaisesti vähintään sisältyy. TALTIO-hankeen tavoitteen toteutuessa *standardimuotoinen, rakenteinen* kuittitieto, kuten eKuitti, on myös mahdollista hyödyntää entistä tehokkaammin arvoketjun eri vaiheissa (esim. kuitinantaja, kuittipalvelun tuottaja, kuitin saaja jne.), jolloin standardimuotoinen, rakenteinen kuittitieto mahdollistaa myös sen määrittämisen, mitä muuta tietoa kuin em. 4 §:n mukaisesti edellytetyt tiedot siihen halutaan sisällyttää (eKuitti-hankkeen puiteissa) ostosten sähköisten kuittitietojen hyödyntämisen tehostamiseksi ja lisäarvon tuottamiseksi kuitinsaajille ja muille arvoketjun toimijoille.

4.2 Kuittidataan liittyvät toteutusvaihtoehdot

4.2.1 eKuitti-toimintamalli

Tämän selvityksen yhteydessä tarkastellaan erityisesti seuraavia suunniteltuja toteutusvaihtoehtoja, jotka on kuvattu tarkemmin selvityksen taustamateriaalina toimitetussa TALTIO eKuitti -esityksessä, käsittäen seuraavat vaihtoehdot: *eKuitti toimintamalli: arkistoviite* ja *eKuitti toimintamalli: eOsoite*.

4.2.2 eKuitti-toimintamalli: arkistoviite

Selvitystyön taustatietoina saadun kuvauksen mukaan tähän toimintamalliin perustuvassa ratkaisussa:

- *Käytetään maksuvälineenä ja asiakkaan tunnistamiseen pankki- tai luottokorttia.*
- *Pankki toimittaa maksutapahtuman arkistointiviitteen kuittipalvelun tuottajalle.*
- *Kuittipalvelun tuottaja noutaa arkistointiviitteen ja ostopaikan perusteella rakenteisen eKuitin kuitinantajan järjestelmästä.*
- *Kuittipalvelun tuottaja on sopinut rakenteisen kuitin saamisesta kuitinantajan kanssa. Samoin kuittipalvelun tuottaja on sopinut toiminnasta sekä pankin, että kortteja käyttävän yrityksen kanssa.*

Toteutuksessa maksutapahtuma kytkeytyy maksuvälineenä käytettävän pankki- tai luottokortin kautta tunnistettavaan henkilöön, jolloin transaktion tehnyt henkilö voidaan tunnistaa maksutapahtuman arkistointiviitteen avulla, kun maksutapahtuma kytkeytyy maksuvälineeseen, jonka haltija on nimetty henkilö.

Tässä mallissa keskeiset toimijat ovat kuitinantaja, kuittipalvelun tuottaja ja kuitin saaja. Ensinnäkin tulee huomioida, että kuittipalvelun tuottajan toiminta välittäjänä kuitinantajan ja kuitin saajan välillä perustuu sopimukseen kyseisten toimijoiden välillä. Näin ollen sähköisten kuittitietojen välittämisestä rakenteisessa muodossa on mahdollista sopia.

Tähän toimintamalliin perustuvan ratkaisun toteuttamisen edellytyksenä on sähköisten kuittitietojen saaminen rakenteisessa muodossa kuitinantajalta. Tämä edellyttää joko sopimista kuittitietojen antamisesta kuitin saajalle rakenteisessa muodossa tai lainsäädännöstä johtuvaa vaatimusta, jonka mukaan kuitinantaja olisi velvollinen antamaan kuitin saajalle kuitin rakenteisessa muodossa. Selvyyden vuoksi todetaan, että mikäli sähköinen kuittidata mahdollistaa yksittäisen henkilön tunnistamisen, kuittidatan käsittelyn yhteydessä tulee huomioida henkilötietolainsäädännön vaatimukset.

4.2.3 eKuitti-toimintamalli: eOsoite

Selvitystyön yhteydessä taustatietoina saadun kuvauksen mukaan tähän toimintamalliin perustuvassa ratkaisussa:

- Käytetään maksutapahtuman kohdistamiseen tietyille ostajalle Suomen Tilaajavastuun VALTTI-kortin viivakoodia.
- Kuitinantajan kassajärjestelmässä luetaan VALTTI-kortin viivakoodi.
- Viivakoodi lähetetään Tilaajavastuun järjestelmään, joka palauttaa verkkolaskutyypin eKuitti-osoitteen.
- Lopuksi eKuitti toimitetaan kuitinantajalta edelleen kuljetettavaksi verkkolaskuoperaattoreiden toimesta osoitteen määrittämään paikkaan.

Toteutuksessa maksutapahtuma kytkeytyy VALTTI-kortin viivakoodin kautta tunnistettavaan kuitin vastaanottavaan yritykseen, jolloin kyseinen yritys voidaan tunnistaa maksutapahtumaan yhdistetyn VALTTI-kortin viivakoodin avulla. Maksutapahtuma kytkeytyy siis tässä toteutusvaihtoehdossa yritykseen, ei nimettyyn henkilöön.

eOsoite vastaa toiminnallisesti verkkolaskuosoitetta,⁸ jonka avulla laskuttaja voi lähettää maksajalle sähköisiä verkkolaskuja,⁹ joiden tiedot ovat automaattisesti käsiteltävissä esimerkiksi vastaanottajan taloushallinnon tai muussa järjestelmässä. Esimerkiksi verkkolaskuosoitteiden SFS 5748 standardin mukainen OVT-tunnus muodostetaan seuraavasti:

OVT-tunnus SFS 5748 standardin mukainen OVT-tunnus rakentuu ISO6523 -standardin mukaisesta Suomen verohallinnon tunnuksesta 0037, Y-tunnuksesta (8 merkkiä ilman väliviivaa) sekä vapaamuotoisesta 5 merkistä, jolla voidaan antaa organisaation alataso tai kustannuspaikka. OVT-tunnuksen kokonaismitta on pisimmillään 17 merkkiä. OVT-tunnuksen rakenne on virallisesti määritelty mutta mikään taho ei varsinaisesti myönnä tunnuksia, vaan kukin organisaatio muodostaa omat tunnuksensa.¹⁰

Tässä mallissa OVT-tunnukseen sisältyvä laskun vastaanottajan Y-tunnus yksilöi laskun saajan (yhteisö). Vastaanottajan taloushallintoa varten OVT-tunnukseen sisällytettävällä vapaamuotoisella 5 merkin osuudella voidaan taas yksilöidä esimerkiksi kustannuspaikka, johon laskutettava summa vastaanottajan kirjanpidossa kohdistetaan.

---

⁸ Ks. TIEKE, Verkkolaskuosoiteisto, <http://www.tieke.fi/display/verkkolasku/Verkkolaskuosoiteisto>.

⁹ Ks. TIEKE, Verkkolasku, <http://www.tieke.fi/display/verkkolasku/Verkkolasku>.

¹⁰ TIEKE, Sähköisen laskutuksen käsitteistöä, <http://www.tieke.fi/pages/viewpage.action?pageId=17104927>.

Tässä mallissa keskeiset toimijat ovat kuitinantaja, verkkolaskuoperaattori ja kuitin saaja. Ensinnäkin tulee huomioida, että verkkolaskuoperaattorin toiminta välittäjänä kuitinantajan ja kuitin saajan välillä perustuu sopimukseen kyseisten toimijoiden välillä. Näin ollen sähköisten kuittitietojen välittämisestä rakenteisessa muodossa on mahdollista sopia.

Tähän toimintamalliin perustuvan ratkaisun toteuttamisen edellytyksenä on sähköisten kuittitietojen saaminen rakenteisessa muodossa kuitinantajalta. Tämä edellyttää joko sopimista kuittitietojen antamisesta kuitin saajalle rakenteisessa muodossa tai lainsäädännöstä johtuvaa vaatimusta, jonka mukaan kuitinantaja olisi velvollinen antamaan kuitin saajalle kuitin rakenteisessa muodossa. Selvyyden vuoksi todetaan, että mikäli sähköinen kuittidata mahdollistaa yksittäisen henkilön tunnistamisen, kuittidatan käsittelyn yhteydessä tulee huomioida henkilötietolainsäädännön vaatimukset.

5. Ostajan oikeus rakenteiseen kuittitietoon

5.1 Dokumentin tarkoitus

eKuitteihin siirtyminen tuottaa merkittäviä kustannussäästöjä, sekä mahdollistaa yksityiskohtaisemman tietojen hyödyntämisen yritysten taloushallinnossa ja muussa raportoinnissa.

Tässä selvityksessä on kerrottu, miten eKuittien toiminnallisuus voidaan käytännössä toteuttaa ja myös tuotu esiin EU-tietosuoja-asetuksen ja henkilötietolain käytännön vastuut ja velvoitteet. Erillisessä dokumentissa (TALTIO eKuitin tietosuojaselvitys) on selvitetty EU-tietosuoja-asetuksen ja henkilötietolain lainsäädännölliset vastuut ja velvoitteet.

5.2 eKuitti ympäristössä toimivat tahot ja roolit

- *eKuitin antaja on myyjä, jolla on kuitinantovelvoite*
- *Ostaja ja/tai kuitin saaja on (yritys tai kuluttaja) ostoksen suorittaja*
- *Ostaja ja/tai kuitin saajalla on oikeus saada ostoksestaan kuitti*
- *Palveluja tuottava yritys kuljettaa, varastoi tai tuottaa palvelua eKuitteja hyväksikäyttäen*

5.3 eKuitin rakenteinen ja standardi muoto

eKuitin rakenteisella muodolla tarkoitetaan koneluettavaa tietomuotoa. Tämä tietomuoto on määritelty TALTIO hankkeen eKuitti työpaketissa syntyneessä eKuitti määrittelyssä.

Standardi ja rakenteinen eKuitti mahdollistavat digitaalisen ja automaattisen kuittitietojen käsittelyn yritysten taloushallinnossa ja raportoinnissa.

5.4 TALTIO ja eKuittitoiminta

TALTIO hankkeen tavoitteena on luoda kaikille taloushallinnon transaktioille standardi tietorakenne, jossa yhtenä osana on eKuitti, joka mahdollistaa sähköisen ja rakenteisen eKuitin.

Tavoitteena on myös luoda eKuitti infrastruktuuri, jonka avulla eKuitti pystytään toimittamaan rakenteisessa muodossa kuitinantajan järjestelmästä kuitin saajan järjestelmään.

Tarkasteltuja vaihtoehtoja ovat

- *eKuitin välittäminen myyjältä ostajalle käyttäen eOsoitetta ja olemassa olevaa verkkolaskuoperaattoriverkostoa. eOsoite saadaan joko myyjän kanta-asiakasjärjestelmästä tai luetaan esimerkiksi asiakkaan esittämästä viivakoodista.*
- *myyjä siirtää eKuitit, joko omaan kuittivarastoonsa tai kuittipalvelun tuottajan varastoon, josta kuitit toimitetaan ostajalle, joko myyjän tai kuittipalvelun tuottajan tarjoamilla palveluilla. Ostajan tunnus haetaan joko myyjän kanta-asiakasrekisteristä tai palveluntuottajalta maksupäänteen avulla.*

6. Keskeiset EU-tietosuoja-asetuksen ja henkilötietolain kohdat eKuittitoiminnassa

EU tietosuoja-asetus tai henkilötietolaki ei estä eKuitti tietojen muodostamista, eKuitti tietojen siirtämistä, eKuitti tietojen luovuttamista tai käsittelemistä.

- *Henkilötietolaki ei estä eKuitti-toimintaa, mutta laissa olevat tietyt rajoitteet tulee huomioida.*
- *EU-tietosuoja-asetuksessa tuoma 'oikeus tulla unohdetuksi' -toiminto on huomioitava myös järjestelmäratkaisuissa. Tämä toiminto antaa käyttäjälle paremman mahdollisuuden hallinnoida häneen liittyviä tietoja.*
- *eKuittiin ei itsessään kohdistu lain tuntemaa omistusoikeutta, vaan eKuitin omistajuus pitää käsittää enemmän eKuitin hallinnollisena prosessina.*
- *Ostajalla on oikeus saada kuitti ja se on mahdollista saada myös sähköisessä muodossa. Laki ei kuitenkaan velvoita myyjää antamaan kuittia rakenteisessa eKuitti muodossa. Lakia kuitinantovelvollisuudesta tulisi täydentää siten, että yhteisöillä on oikeus saada kuitti rakenteisessa, eKuitti muodossa. Oikeus saada tietonsa yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa.*
- *Kuittitieto ei tyypillisesti ole henkilötietoa, mutta sisältäessään tietoa, jolla se voidaan yhdistää henkilöön, siihen sovelletaan henkilötietolainsäädäntöä. Yhteisöjen välisessä kaupassa tulee varmistaa, ettei rakenteinen kuitti sisällä henkilöön liitettävissä olevaa tietoa. Tällöin henkilötietolainsäädäntö ei muodosta mitään rajoitteita rakenteisten kuittien hyödyntämiseen.*
- *EU-tietosuoja-asetuksessa oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen käsitellään tietojen siirron yhteydessä käsitettä "on toimittanut", joka yleisesti tarkoittaa tietoa, jonka siirron haluja on järjestelmään toimittanut. eKuitti-tapauksessa olisi kuitenkin*

tarkoituksenmukaista tulkita asiaa siten, että ostotapahtuman suorittanut yritys tai kuluttaja "on toimittanut" tiedon, koska eKuitin tietokokonaisuus muodostuu juuri siinä uniikissa ostotapahtumassa. Oikeus siirtää tietonsa rekisterinpitäjältä toiselle ensimmäisen estämättä.

- *Jos kivijalkakaupassa tulkitaan, että ei synny "on toimittanut" oikeutta tiedon siirtoon järjestelmien välillä, niin verkkokaupassa "on toimittanut" tilanne toteutuu laajemmin, koska verkkokaupassa ostaja toimittaa osan kuitin tiedoista.*
- *Oikeus tietojen siirtoon on käytettävissä kolmen ehdon täytyessä yhtä aikaa:*
  - *Käsittely suoritetaan automaattisesti suostumuksen tai sopimussuhteen perusteella.*
  - *Henkilötiedon on oltava rekisteröityä koskevaa ja hänen toimittamaansa.*
  - *Oikeuden käyttäminen ei saa vaikuttaa haitallisesti muiden oikeuksiin ja vapauksiin.*
  - *Immateriaalioikeuksien ja liikesalaisuuksien suoja. Pelkkä potentiaalinen riski ei kuitenkaan ole peruste kieltäytyä siirrosta.*
- *Oikeuden suhde muihin rekisteröidyn oikeuksiin. Oikeuden käyttäminen ei vaikuta negatiivisesti rekisteröidyn muiden oikeuksien käyttöön (tarkistusoikeus, poistooikeus).*
- *Oikeuden toteuttaminen käytännössä (pitkälti asetuksen yleisten sääntöjen soveltamista. Siirrettävien tietojen formaatti. Asetus ei määrää siirrettävien tietojen tarkkaa muotoa, kunhan muoto tukee datan uudelleen käyttöä (jäsenneily, yleisesti käytetty ja koneellisesti luettava muoto).*
- *Asetus ei vaadi luomaan teknisesti yhteensopivia järjestelmiä (compatible), vaan tavoitteena on järjestelmien yhteen toimivuus (interoperable).*
- *Asetuksen pääsääntö on, että rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisen on oltava maksutonta.*

Mikäli edellä esitettyjä käytännön mahdollisuuksia ei hyödynnetä:

eKuitin tietoja ei voida siirtää järjestelmästä toiseen koneluettavassa ja rakenteisessa muodossa.

Jos eKuitti ei ole standardissa muodossa päätyessään ostajan järjestelmään, aiheuttaa se useita erilaisia tietomuuntoja ja integraatioita eri järjestelmien välille.

Joudutaan laajaan keskusteluun, syntyykö oikeus tiedon siirtoon järjestelmien välillä "on toimittanut" -periaatteen mukaan.

Ostaja joutuu tallentamaan kuitilta (paperi tai pdf) tiedot käsin käyttämäänsä taloushallinnon järjestelmään.

Kuitilla olevaa yksityiskohtaista tietoa ei voida käsitellä automaattisesti, eikä hyödyntää raportoinnissa ja analyseissä.

7. Toimenpiteet eKuitin toiminnan edistämiseksi

On tärkeätä, että eri kuitinantajatahot ja heidän etujärjestönsä lähtevät avoimesti yhdessä hakemaan ratkaisua eKuitti-toimintaan kaikille osa-alueille, kuten kassajärjestelmät, maksutavat, eOsoite, kuittipalvelut sekä talous- ja kuluhallintajärjestelmät. eKuitti-toiminnan ratkaisun lähtökohtana tulisi olla, että eKuitti on hyvää asiakaspalvelua ja tulevien palvelujen mahdollistaja.

eKuitti-toiminnan kokonaisratkaisun kannalta ei ole toivottavaa, että toiminta lähtee liikkeelle yksittäisten toimijoiden ratkaisuista. Tällöin nämä ratkaisut linjaavat teknisiä ja liiketoiminnallisia ratkaisuja ilman kokonaisnäkemyistä tai saavuttavat määräävän markkina-aseman, joka ei mahdollista avointa markkinalähtöistä toimintaa eKuitti-ympäristössä.

Suljettujen ekosysteemien osalta on tärkeätä suunnitella sellaisia ratkaisuja, joissa palveluyritykset (esim. kuittipalvelun tarjoajan) eivät mahdollisesti analysoi ja julkaise yritysten liikesalaisuuksia, liiketoimintaa vaikeuttavaa ja/tai heikentävää tietoa.

Julkishallinnon siirtyminen eKuitin käyttäjäksi nopealla aikataululla edistäisi rakenteisen eKuitin liikkeelle lähtöä, sekä myös myyntiorganisaatioiden ja ohjelmistotoimittajien aktiivisuutta eKuitissa.

8. eKuitin vaikuttavuus

Suomen pankin v. 2015 tilastoihin perusteella voidaan todeta eKuitilla olevan seuraavia vaikutuksia:

Suomessa tehtiin noin 1,4 miljardia korttimaksua. Näistä on yritysten ja julkishallinnon maksuja noin 10 %. eKuitti-toiminnon käyttöönotto luotto- ja pankkikorttimaksujen osalta suomalaisissa yrityksissä sekä myös valtion ja kuntien osalta säästää kuittitiedon tallennuskustannuksia noin 800 milj. euroa vuodessa.

Suomessa tehtiin noin 7,2 milj. verkkokauppaostoa, joista voidaan olettaa valtaosan olevan kuluttajien ostoja. Ostoista tuotetaan tyypillisesti kuitti pdf-muodossa, joka edellyttää tietojen tallennusta käsin. Verkkokauppa kasvaa digitalisaation myötä merkittävästi myös yritysten, valtion ja kuntien uusien palvelujen osalta. eKuittien tuoma kustannussäästö myös tällä alueella tulee olemaan tulevaisuudessa merkittävä.

Suomessa nostettiin käteistä noin 18,0 miljardia euroa. Käteishankinnoista ei ole tilastoitua tietoa ostoksista kuitti / ostos tasolla. Mahdollisten eKuittien määrän voidaan arvioida kuitenkin olevan merkittävä, jolloin näidenkin kuittien käsittely voitaisiin automatisoida ja saavuttaa merkittäviä säästöjä. Useimmat tahot näkevät käteisen rahan käsittelyn nykyisin kalliina ja hankalana ja toivovat käteisen rahan käytön vähenevän nopealla tahdilla.

eKuitti edistäisi merkittävästi harmaantalouden torjuntaa siten, että eKuittien avulla voitaisiin seurata harmaantalouden toimialoja ja/tai yrityksiä. Myyjien tai kuittipalvelun tuottajien kuittivarastot voisivat toimia tarkastuskohteina. Tarkastajille voidaan antaa tilapäiset oikeudet tarkastaa myyjäyrityksen kuittitietoja.

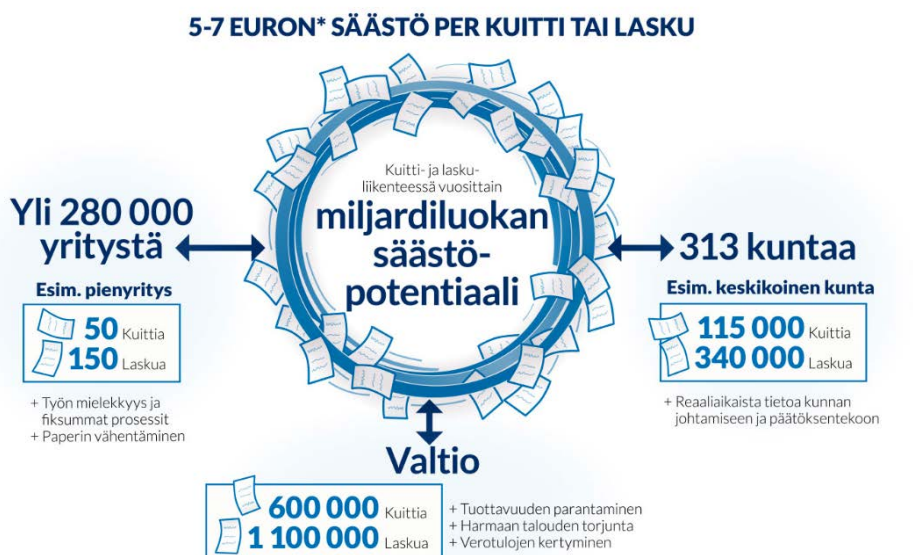

9. TALTIO eKuitti

Taltion eKuitti-työpaketissa on tavoitteena päästä maksamisen yhteydessä syntyvistä paperikuiteista ja kuittien kuvista eroon ja siirtyä rakenteisen datan hyödyntämiseen. Maksamisen yhteydessä syntyvä kuittitieto digitalisoidaan ja siirretään rivitasolla ohjelmista toiseen rakenteisessa muodossa.

TALTIO-hankkeen eKuitti-työpaketissa on määritelty eKuitin rakenteinen muoto ja hankkeeseen osallistuvat ovat omissa hankkeissaan pilotoineet ratkaisuvaihtoehtoja.

Oston rivitietojen automatisoinnilla eli eKuitin tiedoilla tavoitellaan merkittäviä kustannussäästöjä. Esimerkiksi valtionhallinnossa käytössä oleva öljy-yhtiöiden kanssa räätälöity liittymä kuittitietojen välityksestä järjestelmiin on osoittanut, että toimintamalli tuo säästöjä laskujen käsittelyn nopeuduttua. Valtion on arvioitu voivan säästää lisää noin 30 henkilötyövuotta eli 2 miljoonaa euroa vuodessa, jos kaikkien ostokuittien tiedot saadaan välittymään automaattisesti matka- ja kuluhallinta- ja laskujen kierrätys- ja arkistojärjestelmiin.

Luvut / vuosi on arvioitu seuraavien lähteiden avulla: Valtiokonttori, Finanssialan Keskusliitto, Tilastokeskus, Suomen Yritysrekisteri, Kunnan Taltoa Oy. Kuitteihin luetaan korttimaksu- ja käteiskuitit.
*Automatisoinnin tuoma säästö työssä n. 5-7 min/kuitti tai lasku, Selvitys taloushallinnon automatisoinnin ilmastovaihtokustuksista, FK 2015. Työn oletushinta: 60 eur/h.

Kuva 1. eKuitin säästöpotentiaali (Tieto Oyj/TARU-hanke)

Kuluttajan/maksajan näkökulmasta ostotietojen sähköistäminen helpottaa arkea. Kuitit säilyvät ja löytyvät tarvittaessa vaivattomammin kuin paperikuitit. Maksu voi tapahtua käteisellä, kortilla tai jollain muulla tavalla. Maksaminen kehittyy ja mm. mobiilit maksuvälineet yleistyvät tulevaisuudessa. Maksuvälinettä, jolla maksettaessa eKuittia voi hyödyntää, ei ole haluttu rajata TALTIO-hankkeen työpaketissa. Maksu voidaan vastaanottaa kivijalkakaupassa tai verkossa. Maksurajapinta voi olla esim. perinteinen maksupäätte, automaatti, mobiililaitte tai kauppiaan etämyynnin käyttöliittymä.

Kaupan näkökulmasta paperikuittien automatisointi on paremman palvelun tarjoamista asiakkaille. Sähköiset kuitit helpottavat palautusten, reklamaatioiden ja takuutilanteiden käsittelyä. Rakenteisella datalla on saavutettavissa tyytyväinen asiakas.

Yhtä yhteistä varastoa eKuittien säilytykseen ei ole suunnitteilla. Todennäköistä on, että palveluntarjoajia tulee olemaan useampia. Standardirajapintoja tiedon välitykseen on tulossa.

10. eKuitti-markkina

Suomen Pankin vuoden 2015 tilaston mukaan Suomessa tehtiin vuodessa 1,4 miljardia korttimaksua.

Eri toimijoiden arvioita kuittimääristä:

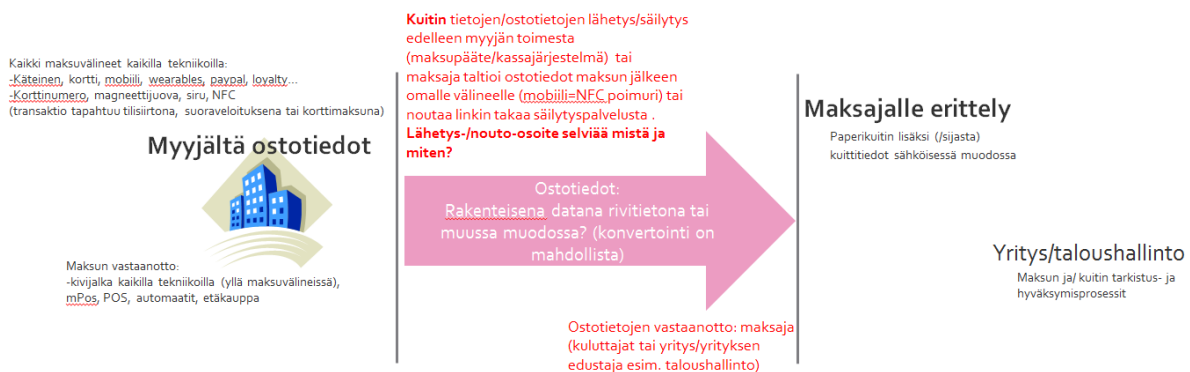
- 8 % yritysten tekemiä ostoja
- Taksikuitteja Suomessa on noin 50 miljoonaa kappaletta vuodessa.
- Valtiohallinnossa käsitellään 600 000 korttimaksun kuittia vuodessa

11. eKuittien tiedon välittäminen

Tässä dokumentissa pyritään kuvaamaan mitä kuitin rakenteiseen muotoon saattaminen vaatii eri osapuolilta.

Kuitin sähköistämistä on käsitelty myös RTE TARU-projektissa ja jo tuolloin päätettiin, että kuitin tietoja ei ole järkevää välittää korttimaksuinfrastruktuurin kautta, koska sen muutostyöt vaatisivat useamman vuoden.

eKuitista = ostotietoa ei välitetä korttimaksuinfrastruktuurin kautta (varmennukset, tapahtumat). Kyse ei ole maksusta!

FK: Kirsi Klepp 15.4.16

Kuva 2. Rakenteisen datan siirtyminen maksutapahtumassa (Finanssialan Keskusliitto/TALTIO-hanke)

12. Lainsäädäntö kuitinantamisvelvollisuudesta

Kuitin antamisesta sekä kuitin tietosisällöstä määrätään laissa kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa 658/2013:

Elinkeinonharjoittajan on tarjottava tavaran tai palvelun ostajalle maksusuorituksesta laadittu kuitti, jos maksu suoritetaan käteisellä rahalla tai siihen rinnastettavalla maksutavalla. Kuitti voidaan tarjota myös sähköisesti.

Kuitissa on oltava seuraavat tiedot:

- *elinkeinonharjoittajan nimi, yhteystiedot ja y-tunnus;*
- *kuitin antamispäivä;*
- *kuitin tunnistenumero tai muu yksilöivä tieto;*
- *myytyjen tavaroiden määrä ja laji sekä palvelujen laji;*
- *tavaroista tai palveluista suoritettu maksu ja suoritettavan arvonlisäveron määrä verokannoittain taikka arvonlisäveron peruste verokannoittain.*

Lisätietoa löytyy Verohallinnon ohjeesta [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Usein_kysyttya/Kuitinantovelvollisuus__usein_kysyttya\(30482\)Alkuperäinen / kopio](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Usein_kysyttya/Kuitinantovelvollisuus__usein_kysyttya(30482)Alkuperäinen_kopio)

12.1 Kuittiin vaadittavat tiedot korttimaksusta

TALTIO-hankkeessa on otettu huomioon eurooppalaisen korttistandardoinnin vaatimukset (Volume) korttiosostotietojen esittämiseen kuitissa.

(<http://www.europeanpaymentscouncil.eu/index.cfm/knowledge-bank/epc-documents/?key=Cards&language=&sort=PublicationDate>)

Kuitti annetaan ostajalle paikallisella kielellä. Ostokuitti voidaan yhdistää myyntikuittiin. Korttistandardoinnissa on määritely korttiosaston yhteydessä annettavan nimitiedot kuitilla. Minimitietojen lisäksi voidaan kuitilla antaa lisätietoja.

- Tapahtuman päivämäärä ja aika (paikallinen päivämäärä ja aika)
- Maksupäätteen tunnus
- Tapahtuman referenssinumero, esimerkiksi järjestysnumero
- Tapahtuman rahamäärä ja valuutta
- Korttinumero murskattuna

Kuittimalliin on pyritty kokoamaan pakolliset tiedot korttimaksamiseen liittyen. Lisätietoa vaatimuksista löytyy myös kuittimallista, joka löytyy Finanssialan Keskusliiton verkkosivuilta.

13. Kuittiprosessi ja vaihtoehtoiset kuittitiedon välitystavat

Hankkeen eKuitti-työpaketissa on kuvattu kuittiprosessia. Prosessi alkaa siitä, kun ostotapahtuma tehdään jatkuen aina taloushallinnon järjestelmiin asti.

Prosessin alussa oston yhteydessä kassapäätteelle välitetään asiakkaan käyttämä eOsoite, johon myyjä toimittaa kuitin.

Työryhmässä selvitettiin myös mahdollisuutta hakea kuittitiedot jälkikäteen myyjän kuittivarastosta. Tämä vaihtoehto vaatii kuitenkin useita eri kyselysanomia, joten mallin monimutkaisuuden takia tätä vaihtoehtoa ei ole toteutettu hankkeen kokeiluissa.

14. eOsoite

eOsoite saadaan ostohetkellä suoraan joko myyjän kanta-asiakasjärjestelmästä, maksupäätejärjestelmän kautta korttiyhtiöltä tai lukemalla asiakkaan antamasta kortista tai mobiililaitteesta viivakoodi tai QR-koodi, joka ohjaa hakemaan eOsoitteen ostajan käyttämästä muusta järjestelmästä. QR-koodi tai viivakoodi voidaan toimittaa ostajalle esim. mobiilisovellukseen.

Erimerkki viivakoodin sisällöstä:

XXX YYYYYYYY ZZZZ Q

Jossa

X= eKuitin kiinteä osa, jotta kassapäätte ei tulkitse korttia myyjän kanta-asiakasnumeroksi

Y = eKuitti-palveluntarjoajan tunnus, jolta kysytään eOsoite (esim. 4 merkkiä alfanumeerinen tieto)

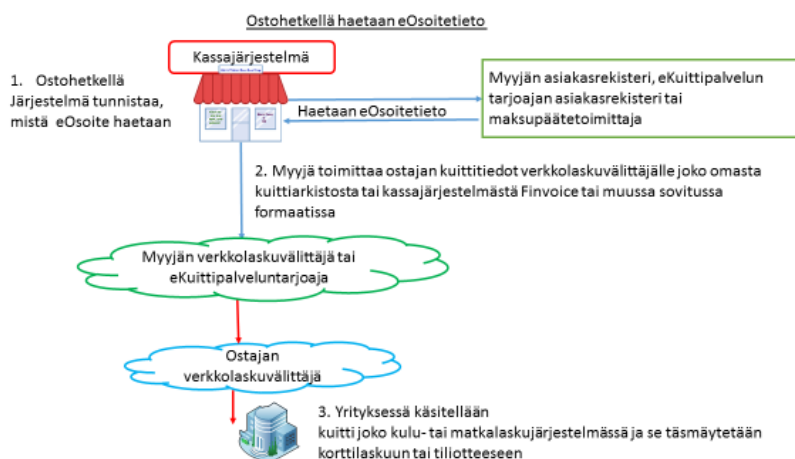
Z= Käyttäjän/yrityksen tunnus eKuitti-palveluntarjoajan järjestelmässä

Q= tarkiste

Tietojen pohjalta kassajärjestelmä voi hakea asiakkaan käyttämältä eKuitti-palveluntarjoajalta oikean verkkolaskuosoitteen, jonne kuitti toimitetaan.

14.1 eKuitti-tiedon välitys

Ostohetkellä kerrotaan myyjälle, mistä eOsoitetieto haetaan. eKuitin välitys ja osoitteen hakeminen ei ota kantaa siihen, millä välineellä ostaja maksaa vaan se mahdollistaa ostamisen millä tahansa maksuvälineellä.

Kuva 3. eOsoitetiedon hakeminen ostohetkellä (Finanssialan Keskusliitto/TALTIO-hanke)

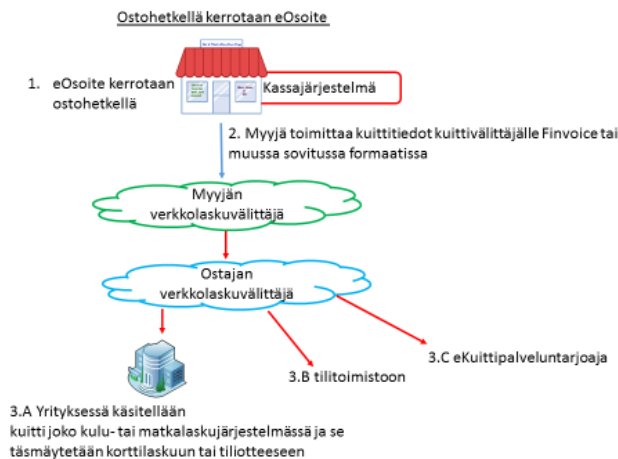
- *Oston yhteydessä annetaan tieto, jonka pohjalta myyjän järjestelmä hakee eOsoitetiedon joko myyjän omasta asiakasrekisteristä, eKuittipalvelun asiakasrekisteristä tai maksupäätetoimittajalta*
- *Myyjä toimittaa ostajan kuittitiedot joko omalle verkkolaskuvälittäjälleen tai kuittipalvelun tuottajalle omasta kuittivarastosta tai kassajärjestelmästä joko Finvoice tai välittäjän kanssa sovitussa muodossa.*
- *Ostajan taloushallinto yhdistää oston korttilaskuun tai kirjaa kuitin kuluveloitukseksi sekä täsmäyttää oston korttilaskuun tai tiliotteeseen.*
- *Jos eOsoite annetaan suoraan tai se on jo myyjän asiakasrekisterissä, prosessi on alla olevan kuvan mukainen:*

Kuva 4. eOsoitetiedon kertominen ostohetkellä (Finanssialan Keskusliitto/TALTIO-hanke)

14.2 Kuittitiedon välitys yrityksen järjestelmiin

eOsoitetiedon perusteella voidaan kuittitieto välittää ostajan haluamaan sovellukseen tai palveluun tai omalle tilitoimistolle.

Kuva 5. eOsoitetiedon kertominen ja eKuittitiedon välittäminen yrityksen järjestelmiin (Finanssialan Keskusliitto/TALTIO-hanke)

15. Standardointi

15.1 Kuitin tiedot Finvoice muodossa

Käytännössä standardi ei ole este, tärkeämpää on, että tieto tulee yhdenmukaisessa muodossa. Kaupasta lähtevä tiedostomuoto voi olla XML tai mitä vain, kunhan taloushallinto saa kuitin tiedot eKuitti Finvoice-muodossa.

Kuitin tiedot on määritelty Finvoice verkkolaskuformaattilla ja kuvaus sekä mallikuitti löytyvät Finvoice.info sivuilta.

TALTIO on taloushallinnon transaktioiden standardi kuvaus, johon kaikki taloushallinnon erilaiset tapahtumat on huomioitu yhtenäisellä tavalla. eKuitin Finvoice kuvaus on myös huomioitu TALTIO standardissa. TALTIO standardin mukaisesti voidaan taloushallintoon tuoda tapahtumia ja samoin myös siirtää toisiin järjestelmiin samalla standardilla tavalla.

TALTIO-hankkeessa tehdään myös määppäys UBL-standardiin ja tietysti TALTIO-muotoon.

16. Taltiokuvaus kuitista

TALTIO-hankkeen TALTIO-standardi -työryhmässä on tuotettu joukko elementtivastaavuustaulukoita eli kartoituksia, joiden avulla on tarkoitus helpottaa kirjanpidon lähdeaineistojen, kuten kuittitietojen siirtämistä automatisoidusti taloushallinnon järjestelmään.

Kartoituksia on tuotettu keskeisimmille verkkolaskuformaateille, eKuitille (Finvoice) sekä pankin XML-muotoisille tiliotteille. Kartoitusten pohjalta on myös toteutettu joukko muuntimia, joiden avulla voi esimerkiksi muuntaa eKuitin Finvoice-muotoista tietoa TALTIO-standardin muotoon.

17. Johtopäätökset ja suositukset

Lähtökohta on, että laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa velvoittaa antamaan kuitin. Voimassa oleva lainsäädäntö ei ole esteenä esimerkiksi markkinalähtöisille ratkaisuille, joiden perusteella kuitinantaja voisi avata sähköistä kuittitietoa kuitinsaajille ja tarjoaisi sähköisen kuitin rakenteisessa muodossa. Selvityksessä käsitelty lainsäädäntö muodostaa vain minimiedellytykset ja markkinatoimijat voivat lainsäädännöstä johtuvat vaatimukset huomioiden kehittää uusia toimintamalleja sähköistä kuittitietoa hyödyntäen.

TALTIO-hankkeen tavoitteena on täysin rakenteinen ja digitaalinen taloushallinnon informaatio, ja siihen liittyen luoda ”yhtenäinen standardi muoto rakenteiselle taloustiedolle”, samoin kuin saada aikaan hankkeen eKuitti-työpaketin päämääränä oleva eKuitti. eKuitti-työpaketissa tarkoitus on toteuttaa standardit sisältävä tietomalli rakenteiselle taloustiedolle.

Lainsäädännöllisesti sähköinen kuittitieto – ja siten myös eKuitti – on mahdollistettu laissa kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa. Laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa ei kuitenkaan velvoita kuitinantajia antamaan kuittia *sähköisessä* muodossa, vaikka mahdollistaakin sähköisen kuitin antamisen, eikä myöskään sinänsä edellytä sähköisen kuitin antamista nimenomaisesti *rakenteisessa* muodossa. Kuitinantaja voi kuitenkin tarjota sähköisen kuitin rakenteisessa muodossa.

Kuitti voi tietyissä tilanteissa olla myös henkilötietoa, mutta velvollisuutta tarjota kuitti sekä kuitin sisältö- ja muotovaatimukset on edellä todetusti säännelty lailla kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa. Kuitti ei sinänsä välttämättä ole henkilötietoa, mikäli sen perusteella ei esimerkiksi pystytä yksilöimään ostajaa, tunnistettavaa henkilöä. Tällöin kyseessä on pelkkä taloustieto (kuten kirjanpitolain edellyttämä liiketapahtuman kuvaava tosite), joka kuvaa tietyn transaktion, käsittäen laissa kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa vaaditun tietosisällön. Siltä osin kuin kuittidata on henkilötietoa, arvioitaessa henkilötietolainsäädännön näkökulmasta ostajan oikeutta saada kuitinantajalta ostotapahtuman kuittidataa käyttöönsä rakenteisessa muodossa keskeistä on uuden tietosuoja-asetuksen 20 artiklan mukainen ”oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen”. Tietosuoja-asetuksen 20 artiklan mukainen oikeus ei kuitenkaan kattavasti perusta kuitinsaajalle oikeutta saada kuitinantajalta ostotapahtuman kuittidataa käyttöönsä rakenteisessa muodossa.

Selvityksen yhteydessä käsitelty lainsäädäntö ei yllä todetusti ole esteenä markkinalähtöisille ratkaisuille, joiden perusteella kuitinantaja voisi antaa kuitinsaajalle kuitin rakenteisessa muodossa. Tämän tyyppistä kehitystä on jo tapahtunutkin otettaessa käyttöön erilaisia My Data -malleja vähittäiskaupan alalla, kun ostajille on pyritty antamaan kattavampi näkyvyys ostodataansa. Tällöin ostodata kuitenkin tyypillisesti myös kuvaa henkilön ostokäyttäytymistä ja sen käsittelyn yhteydessä tulee huomioida henkilötietolainsäädännön vaatimukset.

Tässä selvityksessä todetusti myös yritysten välisissä suhteissa on mahdollista kehittää ratkaisuja ostotapahtumaan liittyvän sähköisen kuittitiedon antamiseksi kuitinsaajalle rakenteisessa muodossa. Kuittipalvelun tuottajien toiminta välittäjinä kuitinantajien ja kuitin saajien välillä taas perustuu sopimukseen kyseisten toimijoiden välillä, jolloin myös sähköisten

kuittitietojen välittämisestä rakenteisessa muodossa on mahdollista sopia. Edellä todetusti markkinatoimijat voivat lainsäädännöstä johtuvat vaatimukset huomioiden kehittää uusia toimintamalleja sähköisen kuittitiedon hyödyntämiseen.